

PERCEPȚIA EXPERTILOR ASUPRA PARTICIPĂRII TINERILOR LA DECIZIA LA DIFERITE NIVELURI

MONICA CONSTANTINESCU

Recunoașterea tinerilor ca o categorie socială distinctă, cu o problemă specifică, și necesitatea intervenției coordonate în sprijinul tinerilor prin politici sociale în domeniu s-a impus relativ recent în România (Planul național de acțiune pentru tineret pentru România (PNA-T). Acest prim document programatic în domeniul politicilor pentru tineret a fost adoptat în anul 2001).

Pornind de la ideea că este dezirabilă o îmbunătățire a participării tinerilor la decizie, indiferent de domeniul aflat în discuție, studiul de față propune o abordare a acestui subiect printr-o metodă mai puțin aplicată până acum în România – metoda *Delphi*. Persoane care, prin natura activității pe care o desfășoară (fie ca cercetători, fie ca activiști în domeniul organizațiilor pentru tineri, fie ca decidenți), cunosc îndeaproape situația tinerei generații au fost invitate să dezbată problemele tinerilor din România contemporană, să-și exprime opinia referitoare la principalele obstacole care blochează participarea tinerilor la decizie, în diferite domenii (economic, politic, al societății civile) și să formuleze soluții privitoare la îmbunătățirea participării.

Materialul prezintă, în manieră detaliată, rezultatele consultării acestei categorii definite generic ca „experți” în domeniul tinerilor, prin metoda *Delphi*, în cadrul proiectului Institutului de Cercetare a Calității Vieții „Tinerii și decizia la diferite niveluri”, desfășurat în vara anului 2003. Studiul este structurat în două părți: o primă parte, dedicată descrierii modalității de aplicare a metodei *Delphi*¹, urmată de prezentarea rezultatelor, organizată sub trei teme: probleme ale tinerilor

---

¹ Aplicat pentru prima oară în anii '50, *Delphi* a devenit, o dată cu dezvoltarea tehnologiei de comunicare (în special, răspândirea *e-mailului*), larg utilizat, în mod particular în studii de prognoză. Metoda constă în consultarea repetată a unui eșantion panel de experți asupra unor probleme care nu pot fi elucidate prin recursul la informațiile acumulate în momentul realizării studiului în domeniul respectiv. Specificul său stă în tratarea experților ca grup, deși răspunsurile la întrebările incluse în formularul *Delphi* sunt elaborate individual, în condiții de absolută anonimitate. Participanții au posibilitatea reconsiderării propriei opinii/evaluării opiniei celorlalți prin *feedback*-ul asigurat în fiecare rundă de consultare de echipa de cercetare.

Eșantionul nu are reprezentativitate statistică pentru o categorie de populație etichetată numai în cadrul studiului, în funcție de problematica abordată, ca „experți”, iar rezultatele pot fi complet diferite, în condițiile altei compoziții a grupului de respondenți. Valoarea sa ca metodă rezidă, în special, în ideile generate și în încercarea de stabilire a consensului între participanți asupra diferitelor opinii exprimate individual.

în societatea românească contemporană, obstacole în participarea tinerilor la decizie (domeniul economic, politic, viața societății civile), soluții ale experților pentru îmbunătățirea participării tinerilor.

ASPECTE METODOLOGICE

Propunându-și elaborarea unei strategii cu scopul explicit al îmbunătățirii participării tinerilor la decizie, la diferite niveluri, în diferite sfere ale vieții socio-economice, proiectul de cercetare „Tinerii și decizia la diferite niveluri” a inclus conceperea și realizarea unui studiu de tip *Delphi* de consultare a experților.

Argumentele care au stat la baza inițierii unui studiu de tip *Delphi* în cadrul acestui proiect sunt legate, în primul rând, de **importanța** experților în domeniul tineretului, ca posesori ai unei cunoașteri aprofundate a domeniului. Adăugând componenta „experți”, proiectul, în ansamblul său, a acoperit o largă paletă din actorii implicați în realizarea și implementarea unei strategii vizând participarea tinerilor. Pe de altă parte, opțiunea pentru *Delphi*, în defavoarea altor metode s-a bazat pe câteva dintre avantajele sale: evitarea blocajelor induse de *focus-group* (discuția de la distanță în condiții de anonimitate); posibilitatea reconsiderării propriei opinii, pe măsura aflării opiniei celorlalți participanți la studiu.

Studiul a fost conceput pentru a se desfășura în două runde, cu participarea a doisprezece experți în prima rundă și opt în cea de-a doua, urmărind trei puncte de interes pentru problematica noastră: probleme ale tinerilor în ziua de astăzi, obstacole în calea participării tinerilor (trei domenii considerate: domeniul economic, politic, societatea civilă) și soluții, în opinia experților, pentru îmbunătățirea participării (fiind considerate aceleași trei domenii).

Ținând cont de tipul întrebărilor, selecția subiecților a fost ghidată de ideea cuprinderii unei arii cât mai largi de expertiză, incluzând reprezentanți din sfera cercetării/învățământului superior, cu preocupări în domeniul tinerilor, reprezentanți ai societății civile cu o bogată experiență în activismul tinerilor, reprezentanți ai autorităților centrale (structuri dedicate tinerilor), lideri ai organizațiilor de tineri. Identificarea efectivă a persoanelor participante la studiu s-a desfășurat pe principiul „bulgărelui de zăpadă”, pornind de la un număr redus de experți² și având în vedere asigurarea reprezentativității unor instituții-pilon pentru acest domeniu³. Inițial, au fost contactate telefonic un număr de cincisprezece persoane, douăsprezece dintre acestea participând, efectiv, la prima rundă de consultare (procentul de participare: 80%, pentru o listă a instituțiilor din care au fost selectați experții și compoziția eșantionului final pentru runda I, vezi **Anexa 1**).

² Consultarea inițială a mai multor persoane, selectate pe baza recunoașterii de care se bucură ca experți în domeniu, pentru completarea listei finale de participanți la studiu s-a bazat pe ideea excluderii „efectului de grup”.

³ Răspunsurile formulate de persoanele participante la studiu nu reflectă poziții oficiale ale organizațiilor din care fac parte, ci sunt expresii ale opiniilor personale.

Prima rundă de consultare s-a bazat pe completarea unui formular (**Anexa 2**) conținând trei întrebări de generalitate ridicată, vizând domenii de interes pentru cercetare. Experții au fost rugați să formuleze răspunsuri punctuale la trei întrebări adresate. (Completarea s-a făcut, în funcție de opțiunea participanților la studiu, fie prin *e-mail*, fie în cadrul unui scurt interviu *face to face*).

Prelucrarea răspunsurilor primei runde a avut în vedere păstrarea diversității opiniilor și judecăților experților, încercându-se, simultan, regruparea răspunsurilor referitoare la aceeași temă. Sinteza astfel obținută a constituit baza formularului din cea de-a doua rundă a *Delphi*-ului, în care s-a solicitat experților din eșantionul-panel ierarhizarea itemilor incluși în patru liste distincte (alegerea celor mai importanți trei itemi, în ordinea importanței asociate, pentru: o listă cu probleme ale tinerilor în societatea contemporană, o listă a obstacolelor în participarea tinerilor la viața/decizia economică; o listă a obstacolelor în participarea tinerilor la viața/decizia politică; o listă cu obstacole în participarea tinerilor la viața societății civile și o listă cu obstacole percepute, în general, ca afectând participarea tinerilor. Formularul utilizat pentru runda a doua a studiului este prezentat în **Anexa 3**. Formularul, însoțit de o scrisoare explicativă a fost transmis tuturor celor 12 participanți din prima rundă a studiului, prin *e-mail*. Au fost primite opt formulare completate.

REZULTATE ALE STUDIULUI

Probleme ale tinerilor în societatea contemporană

Încercarea de a identifica problemele tinerilor evidențiază o mare diversitate a opiniilor experților din grupul de lucru. Au fost obținute 59 de răspunsuri (o medie de 4,91 răspunsuri/expert), făcând referire la domenii diverse. În bună măsură, diversitatea poate fi atribuită procedurii de selecție a participanților la prima rundă, unul dintre obiectivele studiului fiind acoperirea întregului spectru de probleme care ar putea avea relevanță pentru participarea tinerilor în procesele de decizie la diferite niveluri, în diferite sfere ale vieții socio-economice. Este însă clar că, dincolo de motivele obiective pentru care o asemenea diversitate este justificată, răspunsurile fac trimitere la o categorie socială care se confruntă cu reale și multiple probleme.

Cantitatea mare de informație culeasă a făcut dificilă încadrarea ei în categorii foarte precise, cu atât mai mult cu cât, în multe dintre cazuri, răspunsurile înglobează, în aceeași formulare, mai multe probleme sau alătură cauzele problemelor. În aceste condiții, am optat pentru soluția prezentării rezultatelor în funcție de nivelul de generalitate al răspunsurilor. Practic, se poate vorbi despre trei mari categorii de probleme menționate:

- probleme ale societății românești actuale;

– probleme ale societății românești actuale, cu un impact crescut asupra tinerilor;

– probleme specifice tinerilor, ca și categorie socială distinctă.

Vom încerca o prezentare a conținutului fiecărei categorii, cu accent pe modalitatea în care se distribuie răspunsurile. Ideea de la care pornim nu este de a atribui un rol mai mare sau mai mic unei probleme, ținând cont de numărul de menționări, ci de a stabili în ce măsură se poate vorbi despre probleme care „se impun”.

Probleme asociate societății românești actuale

Răspunsurile grupate în această categorie fac trimitere la probleme generale ale societății românești contemporane: sărăcie, șomaj, corupție, lipsa de transparență a proceselor decizionale.

De remarcat este că de la prima rundă răspunsurile primite dau, în genere, întâietate, problemelor care îi afectează în mod particular pe tineri.

Probleme ale societății românești actuale, cu un impact crescut asupra tinerilor

Categoria întrunește cel mai mare număr de răspunsuri, concentrate asupra a trei teme:

– probleme legate de piața forței de muncă;

– probleme legate de adecvarea educației (formale/non-formale) la caracteristicile pieței forței de muncă actuale;

– problema locuirii.

În opinia experților din grupul de lucru, accesul pe piața forței de muncă este una dintre problemele fundamentale cu care se confruntă tinerii din România de astăzi. Deficitul locurilor de muncă pare a fi însă numai aspectul cantitativ al unei oferte departe de așteptările/nevoile acestei categorii de populație. Caracteristicile în termeni calitativi sunt și ele deficitare: locurile de muncă disponibile sunt, în general, *slab remunerate*, iar accesul către cele bine plătite este dificil; *locurile de muncă stabile*, ca și cele care să deschidă reale posibilități de dezvoltare profesională și personală sunt, raportate la numărul tinerilor, insuficiente. În condițiile unei oferte marcate de asemenea caracteristici, discrepanța între aspirațiile tinerilor de astăzi și ceea ce ei găsesc pe piața forței de muncă se impune, în mod firesc, ca problematică.

Integrarea dificilă pe piața forței de muncă este legată de un alt aspect important, care face trimitere, în special, la sistemul public de învățământ și la sărăcia ofertei educaționale. Cunoștințele și deprinderile acumulate în cadrul procesului de învățământ, elemente cu puternic impact asupra traiectoriei profesionale urmate de tineri, sunt apreciate ca inadecvat adaptate caracteristicilor actuale ale pieței forței de muncă și particularităților cererii de pe această piață.

Rigiditatea sistemului public de învățământ în a răspunde modificărilor și ritmului schimbărilor de pe piața pentru care își pregătește absolvenții este apreciată ca una dintre cauzele majore ale situației precare a tinerilor, sub aspectul ocupării. Deficiențele sistemului de învățământ sunt legate, în special, de *curricula* inadecvată (problema accentului pe materii de studiu fără legătură cu specializările căutate, conținutul efectiv de cunoștințe și deprinderi transmise orientat către cele cu caracter general, în defavoarea specializării). Necesitatea sincronizării între exigențele de pregătire ale angajatorilor și oferta sistemului de învățământ face trimitere la o altă problemă a tinerilor în România contemporană: lipsa programelor de formare continuă.

Problemele grupate în categoria „locuire” trimit la două aspecte, care pot fi mai degrabă puse în ordinea cauză–efect: *lipsa oportunităților reale și larg accesibile de achiziționare a unei locuințe* la prețuri concordante cu veniturile tinerilor și *lipsa unei locuințe individuale*.

Numărul mare al răspunsurilor care fac referire la primele două teme subliniază importanța pe care experții din acest grup o acordă pregătirii profesionale și integrării pe piața forței de muncă. Împreună cu accesul la o locuință, ele par a fi factorii esențiali care influențează accesul către o *viață independentă*.

Probleme specifice tinerilor, ca și categorii sociale distincte

Din punctul de vedere al conținutului, răspunsurile grupate sub această etichetă sunt mai eterogene. Există, totuși, două teme care se impun: *deficitul de politici în domeniul tineretului și aspectele referitoare la valori/atitudini ale tinerilor*.

Politicile adresate tinerilor sunt apreciate ca deficitare, în special din punctul de vedere al modalităților de elaborare. Una dintre problemele menționate este lipsa de consultare a tinerilor de către instituțiile care iau decizii care, direct sau indirect, îi afectează (este vorba de modalitățile de consultare a tinerilor „obișnuiți”, nu a organizațiilor care îi reprezintă). În aceeași linie tematică, un alt răspuns face referire la lipsa unor *structuri ale tinerilor*, care să îi reprezinte în fața lumii „adulte”, organizate instituțional. Dialogul instituțional ar fi, din această perspectivă, modalitatea cea mai adecvată de consultare între furnizorii și beneficiarii politicilor.

Problema modalităților adecvate de comunicare între tineri și instituții face apel și la distanța între generații și dominația generației „adulte”. Există răspunsuri care invocă „dificultățile de comunicare organizațională cu cei mai în vârstă, posesori ai unui alt tip de cultură organizațională”. Conflictul între generații, fără a se impune ca problemă majoră este amintit sub forma „slabei reprezentări a tinerilor în structurile consultative de decizie politică și economică, alcătuit, în general, din persoane de peste 35 de ani”.

Referitor la aceeași temă, o altă problemă menționată este cea a adresabilității, considerându-se că sprijinirea tinerilor prin măsuri globale, caracteristică situației

actuale, este o abordare deficitară, prin comparație cu alternativa acțiunilor ținute către grupuri particulare, ținând cont de situația lor specifică. În aceeași notă critică, sprijinul statului în general pentru tineri este apreciat ca insuficient, fie că este vorba de mențiuni în această formă („lipsa unui sprijin financiar din partea statului”), fie ca „sistem de protecție deficitar”.

Discuția despre politici pentru tineri ca problemă a tinerilor face trimitere la o altă temă menționată, cea a recunoașterii lor ca și categorie socială distinctă, cu nevoi și probleme specifice. Tinerii sunt, în opinia unuia dintre experți, numai o categorie invocată în societate, dar nu și recunoscută ca atare.

Pe de altă parte, tânăra generație reprezintă, în opinia experților, o categorie care resimte din plin confuzia valorică ce afectează societatea românească contemporană. Un număr relativ mare de răspunsuri converg către ideea lipsei de repere, cu un impact crescut asupra construirii identității tinerei generații. Discuția este complexă, iar răspunsurile merg, pe de o parte, către nivelul general: societatea incapabilă să impună un model necontroversat de socializare, pe fondul unui climat social general nesigur, iar pe de altă parte, către tineri care reacționează necritic la „modă”, ajungându-se, prin imitație, la modele negative. „Conflictul modelelor de socializare conduce la instalarea disonanței și contribuie la formarea unui orizont distorsionat de așteptări”, în opinia unuia dintre experți. „Nesiguranța viitorului”, „climatul social nesigur” sunt probleme ale societății românești care accentuează confuzia vizavi de ceea ce tinerii „ar trebui să facă” sau „cum ar trebui să se pregătească”. Urmărirea interesului pe termen scurt, fără a asocia beneficiului rapid posibilele consecințe negative ale acțiunii pe termen lung (exemplul furnizat este cel al muncii pe piața neagră) afectează alegerile și opțiunile tinerilor în societatea contemporană.

Imaginea complexă a problemelor cu care se confruntă tânăra generație este întregită de aspecte legate de atitudini și mentalități, care fără a-i fi în mod necesar specifice, influențează negativ, în opinia experților consultanți, această categorie socială, în mod particular. Este cazul atitudinii pe care societatea o cultivă față de muncă, prin larga răspândire a concepției că „sursele succesului profesional nu sunt competența și munca intensă, ci „pilele” și beneficiile nemeritate”, conducând, prin asocierea unei valori scăzute relației capital uman – reușită, la demotivare și „chiar descalificare” în rândul tinerilor.

Pe fondul unei societăți „care cultivă cultura înfrângerii și a neputinței învățate”, *lipsa de inițiativă* a tinerilor se impune, de asemenea, ca problemă. *Urmărirea interesului personal în defavoarea cooperării* cu semenii afectează negativ colaborarea între tineri, în vederea realizării intereselor lor colective.

Dincolo de temele deja discutate, care se disting prin menționarea de către mai mulți experți în mod independent, au fost înregistrate o serie de răspunsuri „izolate” problemelor specifice tinerilor: posibilități reduse de a călători, refugiul în alcool și droguri și scăderea importanței și rolului familiei.

O altă temă care, fără a se impune, apare în informația culeasă, este cea a migrației internaționale. Pe fondul mediatizării accentuate din ultima perioadă,

migrația tinerilor capabili de performanțe superioare (*brain drain*) este considerată o problemă. În aceeași linie tematică ce atribuie migrația internațională în special segmentului tânăr de populație, un alt răspuns face referire la condițiile nesigure asociate muncii în străinătate.

În ciuda unei liste relativ extinse supuse atenției experților (17 variante), a doua rundă de consultare a condus, așa cum era de așteptat, către cristalizarea celor mai importante probleme ale tinerilor. Din cele 17 variante propuse după runda inițială, numai nouă sunt menționate ca „cele mai importante trei probleme ale tinerilor”, în cea de-a doua rundă. Accentul se plasează pe patru variante de răspuns:

– Probleme generale ale societății: sărăcia, corupția, deficitul de oportunități, în general; climatul social nesigur; cadru legislativ care nu încurajează inițiativa privată;

– Probleme legate de locuire: acces limitat la locuințe/locuințe individuale; dificultatea achiziționării unei locuințe la prețuri corespunzătoare veniturilor tinerilor;

– Probleme legate de piața forței de muncă: dificultatea găsirii unui loc de muncă; locuri de muncă slab remunerate/accesul dificil la locuri de muncă bine plătite; lipsa locurilor de muncă stabile; locuri de muncă ce nu oferă posibilități de dezvoltare profesională și personală; acces limitat la locuri de muncă conforme cu aspirațiile tinerilor;

– Confuzia valorică/deficitul de modele: incapacitatea societății de a impune modele necontroversate; mediatizarea unor modele negative, pe fondul unui mediu sociopolitic nesănătos și al unui viitor nesigur.

Au mai fost menționate: probleme legate de adecvarea pregătirii profesionale la caracteristicile pieței forței de muncă autohtone, probleme legate de atitudini/comportamente ale tinerilor, favorizarea măsurilor globale pentru sprijinirea tinerilor, în defavoarea celor orientate către grupuri-țintă, lipsa de implicare/consultare a tinerilor de către instituțiile care elaborează/implementează politici cu impact direct/indirect asupra tinerilor, absența unor structuri ale tinerilor, care să le reprezinte interesele în fața diferitelor instituții.

OBSTACOLE ÎN PARTICIPAREA TINERILOR/PARTICIPAREA TINERILOR LA DECIZIE

Scopul utilizării unei întrebări referitoare la obstacolele asociate, în opinia experților, participării tinerilor la viața economică, politică și cea a societății civile, ca și deciziei în toate aceste domenii a fost acela de a obține un tablou cât mai complet al aspectelor care joacă un rol important în blocajele de participare, în cazul acestei categorii sociale. Formularea generală a întrebării (vezi **Anexa 2** – formular *Delphi*, runda I) a vizat, pe de o parte, obținerea de răspunsuri referitoare la participare/participarea la decizie, la un nivel general (în cazul în care respondenții ar fi considerat că există astfel de obstacole), iar, pe de altă parte, a lăsat deschisă completarea pentru domeniul/domeniile de expertiză ale fiecăruia dintre respondenți. Opțiunea pentru acest tip de formulare a permis un grad ridicat

de libertate experților, în completare, iar dezavantajul obținerii unor răspunsuri eterogene, prin urmare greu de prelucrat, a fost compensat de cel al culegerii unei bune informații sub aspectul diversității. Numărul răspunsurilor obținute se ridică la 73 (cu o medie de mai mult de șase răspunsuri pentru un participant la studiu), ceea ce indică un interes ridicat pentru tema pusă în discuție.

Modalitatea de prezentare pentru care am optat va pune în discuție, separat, obstacolele menționate de experți pentru participarea tinerilor la: viața/decizia economică; viața/decizia politică; viața societății civile, cărora li se adaugă un subcapitol referitor la obstacole în participarea tinerilor în general.

Obstacole în participarea tinerilor la viața/decizia economică

Obstacolele menționate fac, mai degrabă, referire la participarea tinerilor la viața economică și mai puțin la participarea la decizie. Dacă acceptăm ideea că întrebarea nu a indus o deplasare de accent pe participare în defavoarea participării la decizie, și probabil că nu este vorba de o problemă de formulare (ca argument, menționăm faptul că au existat experți care au tratat problema participării la viața economică și problema participării la decizie în domeniul economic separat), atunci răspunsurile tind să sugereze că problema participării la decizie în domeniul economic este, în primul rând, o problemă de participare la viața economică.

Participarea la viața economică este abordată de experți din două perspective: fie înțeleasă ca antreprenoriat, fie ca participare pe piața forței de muncă.

Din perspectiva participării economice ca antreprenoriat, principalul obstacol este lipsa capitalului material. Dacă resursele economice limitate sunt acceptate, mai degrabă, ca un aspect normal pentru categoria de populație cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani, lipsa unor mecanisme adecvate de finanțare/creditare pentru afaceri, în condiții speciale destinate tinerilor este apreciat ca unul dintre obstacolele cărora statul ar trebui să le răspundă printr-o politică specifică. Lipsa cunoștințelor și informațiilor necesare deschiderii unei afaceri, ca și a informațiilor despre oportunitățile de investiții (adaptate momentului și locului unde trăiesc cei cărora li se adresează) constituie tot atâtea bariere în considerarea alternativei *antreprenoriat* ca una viabilă în raport cu înrolarea pe piața forței de muncă ca angajat/salariat.

Fiscalitatea excesivă și lipsa reglementărilor (deficiența în aplicarea reglementărilor) privind concurența neloială sunt, în special, apreciate ca dezavantajoase pentru tinerii investitori, asociați, în genere, cu categoria „mici investitori”, ducând, de cele mai multe ori, în opinia unuia dintre experți, la deplasarea activităților spre zona informală sau la abandonarea prematură a unei afaceri cu reale șanse de reușită.

Abordarea participării tinerilor la viața economică din perspectiva integrării pe piața forței de muncă face trimitere la o parte dintre temele discutate anterior ca probleme ale tinerilor în societatea românească contemporană. Obstacolele menționate nu fac, de această dată, referire la aspecte cantitative, cât la cele

calitative ale discrepanțelor între cerere și ofertă pe piața forței de muncă de astăzi: neconcordanța între structura ofertei și a cererii, între localizarea lor geografică și neatractivitatea ofertei oficiale (în sensul de *legală*, ca opusă ofertei de pe piața informală).

Lipsa unor experiențe de muncă paralele cu instruirea în sistemul public de învățământ (datorită programului zilnic prelungit impus de școală) este apreciată ca un impediment în integrarea în viața economică, indiferent de traiectoria urmată de tânăr (ca întreprinzător particular sau ca salariat).

În participarea tinerilor la decizia economică, deși sunt experți care apreciază că se poate vorbi despre o evoluție pozitivă a implicării tinerilor în procesul decizional în perioada recentă, principalul obstacol menționat, făcând referire la sectorul de stat, este cel al criteriilor informale de promovare.

Runda a doua de consultare a supus atenției experților un număr de zece obstacole rezultate în urma prelucrării răspunsurilor din prima fază. Spre deosebire de probleme, consensul pare mult mai greu de stabilit asupra acestui subiect, din cele zece variante de răspuns, nouă fiind menționate cel puțin o singură dată. Totuși, se poate vorbi despre impunerea a patru obstacole, făcând referire, în special, la perspectiva *participare ca antreprenoriat*:

- Lipsa cunoștințelor/informațiilor necesare deschiderii unei afaceri, lipsa informației despre oportunitățile de investiție;
- Lipsa unor mecanisme de finanțare/creditare, în condiții speciale destinate tinerilor;
- Lipsa de atractivitate a ofertei oficiale de locuri de muncă pentru tineri;
- Lipsa capitalului material.

Obstacole în participarea tinerilor la viața/decizia politică

Încercarea de a sistematiza răspunsurile experților conduce către o clasificare cu două mari categorii: obstacole care țin de tinerii înșiși și obstacole care țin de caracteristicile vieții politice din România, în momentul actual (imagine defavorabilă, mecanismele de recrutare și promovare ale partidelor politice).

Obstacolele care țin de tinerii înșiși sunt legate de aspecte culturale (în sensul larg al cuvântului), de stilul de viață sau de condițiile economice concrete asociate acestei categorii sociale.

Absența unei culturi democratice a participării este eticheta sub care am înglobat un număr mare de răspunsuri făcând referire la orientarea individualistă și neîncrederea în asociere ca formă de atingere a obiectivelor comune, la lipsa abilităților necesare pentru a beneficia de avantajele funcționării instituțiilor democratice. Apropiată este ideea că tinerii preferă o serie de modalități mult mai „nesolicitante” de petrecere a timpului liber (de genul muzică, televiziune, ieșiri în baruri, discotecă), opțiuni care devine ea însăși un obstacol în participarea la viața politică.

Dacă primele două tipuri de obstacole fac referire la alegeri și opțiuni sau la absența unor abilități, preocuparea majorității tinerilor pentru satisfacerea necesităților de bază, de supraviețuire, consecință a nivelului de trai scăzut care, în opinia experților, caracterizează această categorie socială lasă puțin loc interesului pentru participarea politică.

Obstacolele care țin de tineri li se adaugă cele legate de caracteristicile vieții politice din România. Este, pe de o parte, vorba despre „ imaginea negativă a vieții politice, datorată fenomenelor de incompetență și corupție din această sferă”, cu implicata „lipsă de încredere în politică și politicieni”. Pe de altă parte, este vorba de mecanismele adoptate de diferite partide politice pentru recrutarea/acceptarea de noi membrii (spre exemplu, ținând cont de potențialul electoral pentru partid), de strategiile de promovare pe baza unor criterii care cu greu pot fi satisfăcute de tineri. Promovarea tinerilor pe baza relațiilor clientelare ca și dorința adulților de putere sunt tot atâtea obstacole care împiedică, în opinia experților, participarea și afirmarea tinerilor pe scena politică, în societatea românească de azi.

Runda a doua de consultare a supus atenției experților un număr de zece obstacole identificate pe baza răspunsurilor anterioare. Dintre acestea, șapte sunt menționate cel puțin o dată în runda a doua. Variantele alese fac referire, în special, la participare și mai puțin la participarea la decizie, impunându-se în mod clar problema absenței unei culturi a participării în România (șapte menționări din opt posibile). Alături de aceasta:

- lipsa de interes pentru viața politică și lipsa de încredere în politicieni, ca efect al imaginii negative a vieții politice, a fenomenelor de corupție și incompetență în această sferă;
- existența unor modalități mult mai nesolicitante pentru petrecerea timpului liber (muzică, tv, ieșiri în baruri, discoteci etc.);
- strategiile de recrutare și promovare ale partidelor politice, care nu încurajează tinerii par să se impună, în opinia experților, ca cele mai importante obstacole în participarea politică a tinerilor, în societatea contemporană.

Obstacole în participarea tinerilor la viața societății civile

Obstacolele menționate de experți fac referire la trei teme: ceea ce am putea numi lipsa de interes a tinerilor pentru participarea la viața societății civile, lipsa informației referitoare la activitățile/structurile din sfera societății civile și dificultăți întâmpinate de organizațiile care activează în sfera societății civile.

Aspectele vizând lipsa de interes a tinerilor pentru participare sunt, practic, aceleași ca în cazul participării la viața politică: absența unei culturi democratice a participării, preferința pentru modalități mai puțin solicitante de petrecere a timpului liber, preocupare exclusivă pentru satisfacerea nevoilor de supraviețuire, ca urmare a nivelului de trai scăzut.

Apar menționate obstacole legate de calitatea/absența informării și consilierii în perspectiva participării/inițierii de acțiuni în sfera societății civile. Informațiile

despre modalitățile de înființare a unei organizații, despre tipul de acțiuni care pot fi desfășurate, despre modalitățile în care se pot obține resursele sunt considerate ca insuficiente și de multe ori, furnizate în maniera elitistă.

O a treia categorie de răspunsuri asociază obstacolele în participarea tinerilor la viața societății civile cu dificultățile cu care se confruntă organizațiile din această sferă (în special, organizațiile pentru tineri). Este vorba, în principal, de dificultățile legate de resursele financiare („lipsa resurselor financiare disponibile pentru acțiunile societății civile”; „proceduri greoaie de accesare a fondurilor”, „perioade scurte impuse de finanțatori pentru proiecte eligibile”, „fiscalitate exagerată aplicabilă activităților ONG-urilor aducătoare de venit”, „cadru legal nestimulativ pentru sponsorizare”), dificultăți legate de stabilirea unei relații de colaborare cu autoritățile, în special la nivel local („înlocuirea relației firești de parteneriat între societatea civilă și autorități cu una de transfer a sarcinilor dinspre autorități spre societatea civilă, colaborare deficitară între societatea civilă și autorități, la nivel local”) și de o serie de aspecte legate de modul în care s-a structurat mediul organizațional, în sfera societății civile, în România („existența oligopolurilor organizaționale”, „relațiile clientelare între finanțatori și organizațiile puternice de tineret”, „tendința politizării asociativismului tinerilor”).

În runda a doua, din cele paisprezece obstacole supuse atenției experților, zece au fost menționate de cel puțin unul dintre respondenți. Ca și în cazul participării politice, absența unei culturi democartice a participării se impune ca principal obstacol. O importanță mare pare a fi acordată, de asemenea, politizării asociativismului tinerilor și slabei dezvoltări a structurilor de participare ale societății civile (cu cele două cauze asociate: lipsa informației/consilierii referitoare la modalitățile de înființare, acțiunile, sursele de finanțare etc. și lipsa resurselor financiare disponibile pentru acțiunile societății civile).

Obstacole în participarea tinerilor – nivel general

Răspunsurile grupate sub această etichetă fac referire la obstacole ce pot fi considerate ca aplicabile fiecăruia dintre cele trei domenii de interes pentru studiu (economic, politic, societate civilă), fără a fi specifice vreunui. Eterogenitatea este mult mai mare decât în cazul celorlalte trei categorii de răspunsuri deja discutate în cadrul acestui subcapitol, tocmai datorită nivelului de generalitate ridicat. În principiu, pot fi identificate trei mari tipuri de obstacole menționate: cele care țin de tinerii înșiși (insistând, în mare, asupra aceluiași aspecte, deși răspunsurile sunt mai nuanțate, ca în cazul categoriilor deja discutate), cele care țin de societate și cele care țin de politicile pentru tineri.

Obstacolele legate de tinerii înșiși fac trimitere la aspecte de ordin cultural (în sensul larg al termenului): „absența unei culturi a participării”, „nerăbdarea în a obține succesul mai rapid decât ar permite-o căile consacrate de afirmare – căutarea unor modalități de afirmare rapidă”; „incapacitatea tinerilor de a-și asuma responsabilitatea (asumarea responsabilității în mod secvențial/parțial)”; sunt legate

de percepția tinerilor asupra societății („perceperea unui climat de insecuritate socială”; „neîncrederea în instituțiile publice, organizațiile politice și majoritatea structurilor de putere”) și de percepția asupra propriei poziții („autoperceperea unei poziții marginale, în raport cu mecanismele decizionale”).

Există o serie de aspecte generale, apreciate drept caracteristici ale societății românești actuale, care sunt, în opinia experților, obstacole în participarea tinerilor. „Lipsa unei societăți civile active și puternice” este tradusă, în principal, prin lipsa unor oportunități de afiliere la diversele tipuri de organizații active în spectrul social: asociații de voluntariat, organizații comunitare, profesionale, sindicale etc. „Lipsa de transparență în decizie, la toate nivelurile”, „funcționarea defectuoasă a instituțiilor democratice”, „existența unor mecanisme birocratice rigide dominate de persoane în vârstă” sunt aspecte din aceeași categorie. Ultimul răspuns face trimitere către o problemă ridicată în mod explicit de unul dintre experți: conflictul între generații. „Mentalitatea adulților care cer tinerilor, fără a înțelege cum sunt tinerii, și abordarea unei relații care ar trebui să fie una de parteneriat în termeni de subordonare, confuzia persistentă între experiență și competență” caracterizează, în această opinie, comportamentul generației adulte față de tineri, indiferent de sfera sau nivelul considerat.

Politicile în domeniul tineretului, pornind de la modalitățile de elaborare, implementare și rezultatele vizate reprezintă o categorie asupra căreia se concentrează un număr ridicat de răspunsuri. Opinia care se impune în prima rundă este cea de politică deficitară, ca obstacol în participarea tinerilor: „absența unei politici coerente și susținute de promovare a tinerilor”. Un accent deosebit cade pe nivelul local, politicile pentru tineri la nivel local fiind considerate un instrument esențial de asigurare a infrastructurii pentru tineri, apreciată, la rândul său, ca slab dezvoltată („absența politicilor locale de tineret prin care ar fi de asigurat infrastructuri pentru activitățile tinerilor, servicii dedicate lor, finanțări pentru proiectele tinerilor și ale structurilor asociative de tineret”, „precaritatea infrastructurii pentru tineri”). Accentul cade pe nivelul local și în sublinierea deficiențelor legate de modalitatea în care autoritățile tratează problema participării tinerilor. „Lipsa de interes și absența cunoștințelor/abilităților necesare atragerii tinerilor către activitățile desfășurate, în special la nivel local” este apreciată, de asemenea, ca un obstacol în participarea acestora.

Posibilitățile reduse de exprimare a opiniei (ca acces la dezbaterile mass-media, cum sugerează unul dintre respondenți sau ca foruri special create, unde tinerii își pot exprima opinia), precum și lipsa mecanismelor de solicitare a implicării tinerilor în elaborarea politicilor/strategiilor care îi afectează sunt, la rândul lor, factori ce influențează negativ participarea.

Categoriilor deja discutate li se adaugă o serie de răspunsuri care fac referire la alte tipuri de obstacole, pe care le menționăm independent, chiar dacă ar putea fi considerate ca măsuri de politică în domeniu, dat fiind caracterul lor particular și intenția noastră de a prezenta informația într-un mod cât mai cuprinzător: „slaba

încurajare a activităților de tip informal în școli, universități și companii”; „slaba dezvoltare a unor programe pentru o cetățenie democratică în școli și universități”.

Obstacolele care pot fi asociate în mod generic participării tinerilor par a fi, mai degrabă, un subiect de controversă în cadrul grupului, decât unul de consens. Din cele 19 variante propuse pentru runda a doua, unsprezece sunt alese între cele mai importante trei obstacole, cel puțin o singură dată. Există un număr redus de variante cărora li se asociază cel puțin trei răspunsuri: „absența unei culturi a participării în România”, „autoperceperea unei poziții marginale, în raport cu mecanismele decizionale”, „absența politicilor locale de tineret prin care ar fi de asigurat infrastructuri pentru activitățile tinerilor”, impunându-se, ca și în cazul participării la viața politică și cea a societății civile, „absența unei culturi a participării” ca cel mai important obstacol.

SOLUȚII PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA PARTICIPĂRII TINERILOR

Întrebarea referitoare la soluții pentru îmbunătățirea participării tinerilor pare să fi suscitât interesul experților, primindu-se un număr de 49 de răspunsuri. Deși ca număr, sunt mai puține decât în cazul celorlalte două întrebări din runda întâi (aproximativ patru pentru un expert), răspunsurile sunt mult mai elaborate.

Soluțiile sugerate variază destul de mult din punctul de vedere al gradului de generalitate sau al specificării, de la răspunsuri care precizează tipul de măsură, domeniul și rezultatul vizat (de genul: „Includerea în programa școlară a unor module – la aria curriculară *Om și societate* – referitoare la dreptul de asociere, modalități de participare, promovarea voluntariatului”), până la răspunsuri mai degrabă bazate pe un obstacol, sugerând eliminarea acestuia, fără a preciza acțiunea posibilă (de genul, „Transparență în administrație”)⁴.

Modalitatea de prezentare pe care am adoptat-o este una care pune accent pe rezultatele acțiunii, diferitele răspunsuri putând fi clasificate în categorii mai largi în funcție de acest criteriu.

Formarea unei culturi democratice a participării este una dintre categoriile către care converg un număr mare de soluții, accentul plasându-se pe acțiuni educative, în special în sistemul public de învățământ, de la nivelul primar până la cel universitar. Formarea/creșterea abilităților de exprimare a opiniilor, creșterea interesului pentru viața publică, formarea spiritului civic, promovarea de cunoștințe referitoare la dreptul de asociere, modalități de participare, promovarea voluntariatului, cunoștințe/abilități pentru o cetățenie democratică sunt aspecte care, odată dobândite, ar putea influența pozitiv, în opinia experților, participarea tinerilor.

---

⁴ Câteva dintre răspunsuri, de genul: „Îmbunătățirea situației economice” au fost eliminate, din cauza gradului ridicat de generalitate.

Situate în proximitate tematică, *demersurile informative diverse* sunt considerate o altă modalitate de maximizare a participării. Informarea corectă, prezentarea exemplilor pozitive de participare, sensibilizarea la problemele tinerilor sunt acțiuni pe care mass-media și le-ar putea asuma.

„Creșterea vizibilității programelor de voluntariat pentru tineri, precum și a programelor europene de mobilități (tip *Leonardo da Vinci, Socrates, Youth*)” ar putea, la rândul lor, avea un impact pozitiv asupra implicării tinerilor în acest gen de programe.

Un alt tip de demers informativ vizează, pe termen lung, efectul indirect al *percepției viitorului României asupra participării tinerilor*. Ideea că integrarea în Uniunea Europeană ar putea aduce modificări esențiale în nivelul de trai al românilor este, în opinia unuia dintre experți, o modalitate de a-i cointeresa pe tineri spre acțiuni participative orientate către „aici și acum”, cu un posibil efect de reducere a tendinței către migrația internațională.

Crearea de noi structuri/ lărgirea structurilor existente ale societății civile este o soluție care presupune, în principiu, două tipuri de măsuri. Pe de o parte, o atenție deosebită ar trebui acordată sprijinirii structurilor deja existente, cu un accent special pe nivelul local (comunitar), în ideea de a răspunde nevoilor tinerilor identificate la acest nivel. Pe de altă parte, eforturile ar trebui orientate către crearea de noi structuri participative la nivel de masă. Suportul pentru grupurile informale, de inițiativă ale tinerilor ar putea constitui o alternativă viabilă la structurile formale ale societății civile, mult mai puțin costisitoare din punct de vedere financiar. Posibili actori implicați în acest tip de măsuri sunt, în primul rând, autoritățile (în special, cele de la nivel local), mass-media, instituții din domenii diverse (de genul spitale, biserică etc.).

Dezvoltarea unei infrastructuri pentru tineri (centre de tineret, în special) este un alt tip de măsură care se impune, în vederea furnizării suportului pentru desfășurarea de acțiuni cu caracter participativ. „Formarea lucrătorilor de tineret și perfecționarea celor implicați în activitățile cu tinerii și organizațiile de tineret” ar putea constitui un prim pas în acest sens.

Măsuri ceva mai concrete sunt sugerate în vederea îmbunătățirii participării tinerilor în domeniul economic. *Articularea formării profesionale cu cerințele actuale ale pieței forței de muncă autohtone* (în special prin eforturi educative, în sistemul public de învățământ) și *încurajarea/sprijinirea inițiativelor antreprenoriale* în rândul tinerilor (fie prin cursuri de educație antreprenorială, fie prin credite avantajoase) sunt principalele tipuri de soluții.

Soluțiile vizând direct stimularea participării la viața/decizia politică sunt mai degrabă generale: „înființarea unui partid al tinerilor care să resegmenteze piața electorală după alte criterii” și „atragera în termeni reali a tinerilor în structurile de conducere ale partidelor”. Numărul redus al răspunsurilor pe această temă sugerează că experții consideră mai degrabă celelalte tipuri de participare ca importante și mizează pe efectul indirect al acestora asupra participării la viața politică.

Dincolo de aceste categorii mari de soluții, se adaugă o serie de răspunsuri izolate, vizând maximizarea beneficiilor de utilizare a capitalului uman reprezentat de tinerii talentați, sprijinirea cercetării în domeniul tinerilor, în scopul fundamentării de noi metode pentru sprijinirea participării, sensibilizarea angajatorilor pentru dezvoltarea unor strategii de dezvoltare a resurselor umane care să permită accesul tinerilor la procesul decizional și la activități informale, în afara întreprinderii.

CONCLUZII

Imaginea tinerilor care se desprinde în urma consultării grupului de experți este cea a unei categorii sociale confruntate cu multiple și diverse probleme, pe fondul unei societăți percepute, la rândul ei, ca traversând o perioadă dificilă.

Problemele tinerilor sunt, în primul rând, probleme ale societății în ansamblu, care au însă un impact crescut asupra acestei categorii sociale: sărăcia, corupția, șomajul, lipsa locuințelor, lipsa locurilor de muncă impunându-se ca importanță. Într-o societate caracterizată de nesiguranța viitorului, confuzia valorică și deficitul de repere marchează alegerile și construirea identității tinerilor.

Încercarea de a identifica cele mai importante obstacole în participarea tinerilor în diversele domenii (economic, politic, societate civilă) se lovește de diversitatea și numărul mare al aspectelor invocate de respondenți.

În domeniul economic, principalele obstacole sunt asociate lipsei de cultură antreprenorială, slabei susțineri prin credite a inițiativei private și slabei atractivități a ofertei oficiale de locuri de muncă. Domeniul politic pare să fie, în primul rând, unul lipsit de interes pentru tineri, pe fondul absenței unei culturi a participării și a modalităților mai puțin solicitante de petrecere a timpului liber, asociate cu imaginea negativă a vieții politice în România și lipsa de preocupare a partidelor politice pentru atragerea tinerilor. În ceea ce privește societatea civilă, dincolo de cultura participării, obstacolele sunt legate, mai ales, de slaba dezvoltare a structurilor societății civile. Perceperea unei poziții marginale în raport cu mecanismele decizionale ca și absența unor politici viabile pentru tineret sunt factori asociați cu slaba participare a tinerilor, în general.

În corespondență cu obstacolele menționate, soluțiile, numeroase, fac referire la câteva domenii mari: necesitatea sporirii eforturilor educative (vizând, în primul rând, sistemul public de învățământ) îndreptate, pe de o parte, către formarea unei culturi democratice a participării în rândul tinerilor, pe de altă parte, către sincronizarea pregătirii profesionale cu cerințele pieței forței de muncă actuale; necesitatea informării tinerilor, în special prin implicarea mass-media; necesitatea sprijinirii structurilor societății civile și încurajarea apariției și răspândirii unor noi, necesitatea dezvoltării unei infrastructuri pentru tineri și a elaborării de politici în domeniu.

Deși întrebările au fost explicit formulate, în ideea de a surprinde în egală măsură probleme legate de participare și participare la decizie în diferite domenii, la diferite niveluri, concluzia către care converge analiza este că, în opinia experților din acest grup, problema esențială este cea a implicării/participării tinerilor în diferitele domenii (economic, politic, viața societății civile), ceea ce implicit atrage o slabă participare în procesul de luare a deciziilor.

Anexe

Anexa nr. 1

Lista instituțiilor/organizațiilor din care au fost selectați experții

Lista inițială a instituțiilor din care au fost contactați experți

Institute de cercetare/instituții de învățământ superior: 7 experți;
Ministere/Departamente ale Guvernului cu activitate în domeniul tinerilor: 3 experți;
Organizații non-guvernamentale: 3 experți;
Organizații de tineri: 2 experți.

Lista instituțiilor din care au participat experți la runda I a studiului

Institute de cercetare/instituții de învățământ superior: 7 experți;
Ministere/Departamente ale Guvernului cu activitate în domeniul tinerilor: 2 experți;
Organizații non-guvernamentale: 2 experți;
Organizații de tineri: 1 expert.

Anexa nr. 2

Formular *Delphi* – runda I de consultare a experților

I. Care credeți că sunt principalele probleme cu care se confruntă tinerii în ziua de azi?
.....

II. Care credeți că sunt principalele obstacole în participarea tinerilor (la viața/decizia politică, la viața/decizia economică, la viața societății civile)?
.....

III. Ce credeți că ar trebui făcut pentru a îmbunătăți participarea tinerilor (la viața/decizia politică, la viața decizia/economică, la viața societății civile)?
.....

Anexa nr. 3

Formular *Delphi* – runda a II-a de consultare a experților

Vă rugăm marcați în lista de mai jos cele mai importante 3 probleme ale tinerilor. Ierarhizați (utilizând spațiul lăsat liber) aceste probleme conform opiniei dumneavoastră (folosind cifre de la 1 la 3, „1” pentru cea pe care o considerați cea mai importantă).

- Problemele generale ale societății: sărăcia, corupția, în general deficitul de oportunități; climatul social nesigur; cadrul legislativ care nu încurajează inițiativa privată.
- Problemele legate de piața forței de muncă: dificultatea găsirii unui loc de muncă; locuri de muncă slab remunerate/accesul dificil la locuri de muncă bine plătite; lipsa locurilor de muncă stabile; locuri de muncă ce nu oferă posibilități de dezvoltare profesională și personală; acces limitat la locuri de muncă conforme cu aspirațiile tinerilor.
- Problemele legate de adecvarea pregătirii profesionale la caracteristicile pieței forței de muncă autohtone: dificultăți de găsimire a unui loc de muncă în conformitate cu pregătirea inițială; rigiditatea sistemului de învățământ public în a răspunde modificărilor de pe piața forței de muncă (curricula inadecvată; cunoștințe de ordin general în defavoarea specializării); oportunități reduse de formare continuă.
- Problemele legate de locuire: acces limitat la locuințe/locuințe individuale; dificultatea achiziționării unei locuințe la prețuri corespunzătoare veniturilor tinerilor.
- Sistemul de protecție socială deficitar.
- Favorizarea măsurilor globale pentru sprijinirea tinerilor în defavoarea celor orientate către grupuri-țintă.
- Lipsa de implicare/consultare a tinerilor de către instituțiile care elaborează/implementează politici cu impact direct/indirect asupra tinerilor.
- Pregătirea insuficientă a structurilor publice pentru a răspunde problemelor tinerilor.
- Lipsa unor structuri ale tinerilor care să le reprezinte interesele în fața diferitelor instituții.
- Lipsa informației asupra oportunităților existente pentru tineri.
- Problemele legate de atitudini/comportamente ale tinerilor: lipsa de inițiativă; urmărirea maximizării interesului pe termen scurt, fără evaluarea consecințelor pe termen lung; preluarea necritică a modelelor de către tineri; refugiul în alcool și droguri.
- Confuzia valorică/deficitul de modele: incapacitatea societății de a impune modele necontroversate; mediatizarea unor modele negative, pe fondul unui mediu socio-politic nesănătos și a unui viitor nesigur.
- Nerecunoașterea socială a tinerilor ca și categorie socială distinctă.
- Mentalitățile la nivelul societății: convingerea că sursele succesului nu sunt competența și munca intensă; lipsa speranței; societate care cultivă cultura înfrângerii.
- Migrația internațională: migrația tinerilor capabili de performanțe superioare; acceptarea de locuri de muncă în străinătate, în condiții nesigure.
- Mass-media devenită preponderent activitate pentru profit și tot mai puțin o componentă a societății civile.
- Scăderea importanței și rolului familiei.

Vă rugăm marcați în lista de mai jos cele mai importante 3 obstacole în participarea tinerilor la viața/decizia economică. Ierarhizați (utilizând spațiul lăsat liber) aceste obstacole conform opiniei dumneavoastră (folosind cifre de la 1 la 3, „1” pentru cel pe care îl considerați cel mai important).

- Lipsa capitalului material.
- Lipsa cunoștințelor/informațiilor necesare deschiderii unei afaceri, lipsa informației despre oportunitățile de investiție.
- Lipsa unor mecanisme de finanțare/creditare, în condiții speciale destinate tinerilor.
- Fiscalitatea excesivă.
- Lipsa reglementărilor privind concurența neloială.
- Neconcordanța între structura ofertei forței de muncă și cea a cererii.
- Neconcordanța între localizarea cererii și localizarea ofertei forței de muncă.
- Lipsa de atractivitate a ofertei oficiale de locuri de muncă pentru tineri.
- Gradul de încărcare al programului zilnic impus de școală, care nu permite experiențe de muncă paralel cu instruirea.
- Criteriile informale de promovare (de tipul apartenenței politice), în special în sectorul de stat.

Vă rugăm marcați în lista de mai jos cele mai importante 3 obstacole în participarea tinerilor la viața/decizia politică. Ierarhizați (utilizând spațiul lăsat liber) aceste obstacole conform opiniei dumneavoastră (folosind cifre de la 1 la 3, „1” pentru cel pe care îl considerați cel mai important).

– Absența unei culturi a participării în România; deficitul de cultură politică democratică (a tinerilor și la nivelul societății în general); lipsa de motivație și interes pentru participare; predominanța concepției potrivit căreia viața depinde, în primul rând, de urmărirea individuală a propriului interes.

– Nivelul de trai scăzut; preocuparea majorității tinerilor pentru satisfacerea necesităților de bază, fiziologice, de supraviețuire, cu implicația dezinteresului pentru participarea politică.

– Experiențele descurajante ale tinerilor de a se implica în viața politică.

– Strategiile de recrutare și promovare ale partidelor politice care nu încurajează tinerii.

– Promovarea tinerilor în partide pe baza relațiilor clientelare.

– Mentalitățile adulților și dorința lor de putere.

– Lipsa de interes pentru viața politică și lipsa de încredere în politicieni, ca efect al imaginii negative a vieții politice, a fenomenelor de corupție și incompetență în această sferă.

– Afișarea unor modele care mimează ostentativ participarea tinerilor la viața politică.

– Existența unor modalități mult mai nesolicitante pentru petrecerea timpului liber (muzică, tv, ieșiri în baruri, discoteci etc.).

– Timpul liber insuficient care să permită desfășurarea unor activități extraprofessionale.

Vă rugăm marcați în lista de mai jos cele mai importante 3 obstacole în participarea tinerilor la viața societății civile. Ierarhizați (utilizând spațiul lăsat liber) aceste obstacole conform opiniei dumneavoastră (folosind cifre de la 1 la 3, „1” pentru cel pe care îl considerați cel mai important).

– Absența unei culturi a participării în România; deficitul de cultură politică democratică (a tinerilor și la nivelul societății în general); lipsa de motivație și interes pentru participare; predominanța concepției potrivit căreia viața depinde, în primul rând, de urmărirea individuală a propriului interes.

– Nivelul de trai scăzut și imposibilitatea satisfacerii nevoilor de bază, preocuparea majorității tinerilor pentru satisfacerea necesităților de bază, fiziologice, de supraviețuire, cu implicația dezinteresului pentru participarea civică.

– Timpul liber insuficient care să permită desfășurarea unor activități extraprofessionale.

– Existența unor modalități mult mai nesolicitante pentru petrecerea timpului liber (muzică, tv, ieșiri în baruri, discoteci etc.).

– Lipsa informației/consilierii referitoare la modalitățile de înființare, acțiunile, sursele de finanțare etc. ale structurilor asociative ale tinerilor; informație furnizată în manieră elitistă.

– Procedurile greoaie de accesare a fondurilor pentru proiecte și perioadele în general scurte impuse de finanțatori pentru proiectele eligibile.

– Existența oligopolurilor organizaționale din sectorul societății civile.

– Dezvoltarea relațiilor clientelare între finanțatori și organizațiile puternice de tineret.

– Lipsa resurselor financiare disponibile pentru acțiunile societății civile.

– Colaborarea deficitară între societatea civilă și autoritățile de la nivel local.

– Înlocuirea relației firești de parteneriat între societatea civilă și autorități cu una de transfer a sarcinilor dinspre autorități spre societatea civilă.

– Tendința politizării asociativismului tinerilor.

– Cadrul legal nestimulativ pentru sponsorizare.

– Fiscalitatea exagerată aplicabilă activităților ONG aducătoare de venit.

Vă rugăm marcați în lista de mai jos cele mai importante 3 obstacole în participarea tinerilor – nivel general. Ierarhizați (utilizând spațiul lăsat liber) aceste obstacole conform opiniei dumneavoastră (folosind cifre de la 1 la 3, „1” pentru cel pe care îl considerați cel mai important).

– Absența unei culturi a participării în România, deficitul de cultură politică democratică (a tinerilor și la nivelul societății în general), lipsa de motivație și interes pentru participare, predominanța concepției potrivit căreia viața depinde, în primul rând, de urmărirea individuală a propriului interes.

– Nerăbdarea tinerilor în a obține succesul mult mai rapid decât ar permite-o căile consacrate de afirmare; căutarea/recursul la modalități de afirmare rapidă.

– Incapacitatea tinerilor de a-și asuma responsabilitatea (asumarea responsabilității are mai degrabă un caracter secvențial ori parțial).

– Autoperceperea unei poziții marginale în raport cu mecanismele decizionale.

– Perceperea unui climat de insecuritate socială.

– Neîncrederea în instituțiile publice, organizațiile politice și majoritatea structurilor de putere.

– Lipsa unei societăți civile active și puternice în spectrul social (slaba dezvoltare a asociațiilor de voluntariat, oportunități reduse de afiliere la organizații comunitare, profesionale, sindicale etc.).

– Absența unei politici coerente și susținute de promovare a tinerilor.

– Absența politicilor locale de tineret prin care ar fi de asigurat infrastructuri pentru activitățile tinerilor, servicii dedicate lor, finanțări pentru proiectele tinerilor și ale structurilor asociative de tineret.

– Precaritatea infrastructurii pentru tineri.

– Lipsa mecanismelor de solicitare a implicării tinerilor în elaborarea politicilor/strategiilor care îi afectează.

– Lipsa de interes și absența cunoștințelor/abilităților necesare pentru atragerea/cointeresarea tinerilor spre participare manifestată de autorități, în special la nivel local.

– Posibilitățile reduse de exprimare a opiniei (acces redus la dezbaterile mass-media; lipsa unor foruri speciale unde tinerii își pot exprima opiniile).

– Existența unor mecanisme birocratice rigide, dominate de persoane în vârstă, care descurajează participarea tinerilor.

– Lipsa de transparență în procesele de decizie la toate nivelurile.

– Funcționarea defectuoasă a instituțiilor democratice.

– Mentalitatea adulților (indiferent de sfera sau nivelul considerate) care cer tinerilor fără a înțelege cum sunt tinerii; abordarea în termeni de subordonare a unei relații de parteneriat; confuzia între experiență și competență.

– Slaba încurajare a activităților de tip informal în școli, universități și companii.

– Slaba dezvoltare a unor programe de educație pentru o cetățenie democratică în școli și universități.